

Otázka: Úloha náboženství v životě člověka a společnosti

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): einstein

...náboženství je pro člověka cestou, jak pochopit vesmír a svou existenci, je způsobem, jak dát životu cíl a význam a jak se vyrovnat s vlastní smrtelností. Je svobodnou volbou každého jedince...

Obecná charakteristika:

Náboženství = názor člověka na svět, okolí a sebe samotného; vychází z rozumových i z iracionálních aspektů; projevy lidského vztahu k vyšší, nadlidské moci; je součástí kultury od počátku existence lidstva a provází jej v celých dějinách

Transcendentární pravdy = nemůžeme je dokázat, ani vyvrátit

Teologie = nauka o bohu; rozbor a výklad jednoho konkrétního náboženství

Religionistika = vědecké zkoumání náboženství; orientována na více náboženství; historická (studuje dějiny jednotlivých náboženství), srovnávací (porovnává různé náboženské jevy), vznik v době osvícenství - 18. století, rozvoj v 19. století

Teorie vzniku náboženství:

- *Evoluční* = náboženství se vyvíjelo společně s člověkem

- *Degenerativní* = nejdříve bylo jedno dokonalé náboženství, s příchodem člověka se rozdělilo na více

a) rané formy náboženství:

dynamismus = v přírodě se vyskytují síly, které ovlivňují svět, mohou být dobré i zlé, všude kolem nás (hinduismus – řeka Ganga)

animismus = duše je chápána jako nesmrtelná, převtěluje se (reinkarnace), věří v oduševnělost duší

démonismus = víra v duchy zemřelých, dobra a zla

fetišismus = uctívání předmětů, nabitých zvláštní silou

totemismus = uctívání totemů, fetiš s lidskými nebo zvířecími rysy, od něhož se odvozuje původ určitého etnika

b) víra v boha, v bohy = teismus, nadřazenost světu:

Ateismus = nevíra v boha

Polyteismus = víra ve více bohů

Monoteismus = víra v jednoho boha

Panteismus = bůh je ve všem, splývá s přírodou

Henoteismus = víra v jednoho boha, nezavrhuje však další

Deismus = bůh stvořil svět, ale dále do něj nezasahuje

Světová náboženství:

KŘESŤANSTVÍ

- nejrozšířenější světové náboženství, monoteistické, navazující na judaismus

Vznik: počátek našeho letopočtu, Izrael; 313 - edikt Milánský - zrovnoprávnění s ostatními náboženstvími; 1054 - velké schizma - oddělení pravoslavní církve; reformace - Martin Luther, Jan Kalvín, důsledkem reformace - vznik protestantských církví

Učení: odvozeno od postavy Ježíše z Nazareta (kazatel a reformátor židovství, 30.n.l., zatčen a ukřižován); = boží syn, třetí den po smrti vstal z mrtvých a vystoupil k bohu na nebesa, svou smrtí vykoupil hříchy člověka (proto je nazýván spasitelem, mesiášem)

- křesťané vyznávají Svatou Trojici (syn, otec, duch svatý)

- základním spisem je Bible - Starý zákon (sdílení křesťanství s judaismem), Nový zákon (4 evangelia - život a působení Ježíše; počátky křesťanského hnutí)

- křesťanem se člověk stává křtem vodou (symbolizuje vzkříšení do nového života), vrcholem bohoslužby je eucharistie (přijímání - připomínka poslední večeře Páně)

- víra v posmrtný život, s příchodem Krista na zem přijde konec světa a poslední soud

- křesťanské společenství = církev - katolická, pravoslavná, protestantská

BUDDHISMUS

- polyteismus

vznik: Indie, 6.-5.stol.př.n.l., zakladatelem **Siddhártha Gautama** - viděl kolem sebe jen utrpení, proto se všeho vzdal a odešel meditovat, dosáhl osvícení, stal se Buddhou (probuzený), zjistil, co je utrpení, jak se dá překonat a jakou cestou toho dosáhnout =>

čtyři vznešené pravdy:

- Život je utrpení.
- Příčinou je utrpení jsou naše chtíče, vášně, pudy.
- Odstranit utrpení je možné potlačením našich potřeb a přání.
- Potlačení potřeb, pudů a vášní vede k dosažení nirvány.
  - posvátná kniha – Tripitaka nebo Tipitaka, česky: Tři koše

- náboženství bez boha!, podstatou je dosažení nirvány (blaženosti)

Dva proudy:

a) hinajána = velký vůz - více dodržují pravidla

b) mahajána = malý vůz - volnější pravidla

- 5 morálních zásad = Pančašila - nezabít, neužívat omamné nápoje, nekrást, nelhat, nemít sexuální výstřednosti

- Sutry - učení, pravidla

- meditace, jóga - má potlačit touhy, pohnutky, zmírnit utrpení

- žena nemůže dosáhnout nirvány

modly: lotosové květy - symbol čistoty, sošky bílých slonů, sošky buddhy

chrámy, místa: stúpy („včeli úly“), pagody (modlitebny)

Odbože:

Zenbuddhismus - vyvinutý v Číně, důraz kladen na vnitřní meditace, kterou se dá dosáhnout nirvány, Lamaismus - tibetský buddhismus, nirvána = zlatá střední cesta

ISLÁM

= odevzdání sebe sama Bohu – monoteismus

vznik: 622 př.n.l. – Muhammad donucen odejít do Medíny (hidžra = počátek islámského letopočtu), **Arabský poloostrov**, zakladatelem **Muhammad** (z Mekky),

- jeden bůh – **Alláh**, Muhammad – jeho prorok

- knihy – **Korán** – veršovaná sbírka 114 sůr, kapitol, božích sdělení, kterou Muhammadovi nadiktoval bůh

- Sunna – příběhy týkající se Muhammada a jeho pokračovatelů – chálífích a kálífích

- dvě hlavní větve – šíité (radikální) – uznávají pouze 4. pokračovatele Alího a sunnité – věří v Šaría – sbírka zákonů pokračovatele, souhrn morálních zásad normálního života, ve většině arabských státech nadřazeny právu

- 5 sloupů víry:

šaháda – vyznávat jediného boha

salát – 5x modlit se předepsaným způsobem

zakat – dávat potřebným almužnu

hadždž – alespoň jednou v životě navštívit Mekku

saum – dodržovat ramadán

- ramadán = postní měsíc, devátý měsíc islámského kalendáře, připomíná měsíc, kdy Muhammad obdržel první boží zjevení; každý dospělý muslim drží od východu do západu slunce naprostý půst (jídlo, pití, sex)

- součást základních sloupů – **džihád** – svatá válka – boj proti nevěřícím ve svém nitru, šíření víry se zbraněmi v ruce

svatyně: mešity – uvnitř výklenek ve zdi otočen směrem k Mekce, modlitebna, spojení věřícího

muslima se zemí

minarety – spojení věřícího muslima s nebem, muezín = svolává věřící k modlitbám

Národní náboženství:

Hinduismus – polyteismus – 33 milionů bohů

- vznik 5. stol. př. n.l.

- Indie, Nepál, Bangladéš, Pákistán, Sri Lanka

- diferenciaci do kast – brahmán

- védy – posvátné spisy

- upanišady – filozoficko – náboženská vyprávění

- posvátná řeka Ganga, zvíře kráva

- tři hlavní bohové – Brahma (stvořil svět), Višnu, Šiva, (bohyně)

- guru – duchovní učitelé

- sansára – koloběh zrození, smrti a opětovného zrození (reinkarnace; karma)

Šintoismus – animismus

- Japonsko

- Kami – božstva (strom, hora, řeka,...)

Konfuciánství

- Čína
- Konfucius
- Li - správné chování a disciplína

Taoismus - polyteismus

- Čína
- Lao - c'
- tao = cesta
- Tao - te - t'ing - kniha
- niternost, umírněnost a život v harmonii s přirozeným během věcí (jang a jin)

Sekty:

- odštěpení od nějakého náboženství, vstup většinou v dospělosti, odsuzování druhých, vlastní vyvolenost, silná závislost na skupině nebo na jednotlivci, uzavřenost

- 1) s křesťanským základem - Jehovisté, Mormoni, Moonisté
- 2) s východním základem - Hare Krišna
- 3) s psychoterapeutickým základem - Scientologie

Svědkové Jehovovi - zakladatel Russel, konec světa - armagedon, neuznávání státních symbolů, zákaz volení, zákaz transfuze, ...

Adventisté - USA, ADRA, sobota

Moonisté - Moon, hledání ideálu rodiny

Satanismus - kult padlého anděla